
ASPECTE PRIVIND COLECTIVIZAREA ÎN ZONA SIGHIȘOARA

Claudiu Pop

Instaurarea regimului comunist în România are loc odată cu numirea guvernului Petru Groza (6 martie 1945). A doua zi după instaurarea guvernului, pe 7 martie a avut loc întâlnirea Anei Pauker cu Evgheni Suhalov, în cadrul căreia i s-a înmănat planul de comunizare al României. Planul conținea directivele care urmau a fi urmate de către comuniști în următorii ani, pentru preluarea totală a controlului asupra României: desăvârșirea reformei agrare prin confiscarea moșiilor și ruinarea moșierilor, dezvoltarea industriei, lichidarea băncilor, desființarea micii gospodării țărănești, suprimarea relațiilor economice cu Statele Unite și Marea Britanie și canalizarea lor către U.R.S.S., suprimarea partidelor politice, abdicarea Regelui, desființarea armatei și înlocuirea ei cu una nouă pe nucleul diviziilor „Tudor Vladimirescu” și „Avram Iancu”, poliție de tip N.K.V.D., interzicerea intrării străinilor în România.

După proclamarea Republicii Populare Române (30 decembrie 1947) și naționalizarea principalelor mijloace de producție (11 iunie 1948) statul comunist și-a concentrat atenția asupra agriculturii, stabilind, la Plenara Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român din 3-5 martie 1949 cadrul politic privind colectivizarea agriculturii. Liderul partidului, Gheorghe Gheorghiu-Dej, declara cu acest prilej. *“Victoria deplină a socialismului, nu este posibilă atâta timp cât mai continuă să existe la orașe și la sate proprietatea privată asupra mijloacelor de producție, inclusiv a pământului”*¹. Totodată se stabilea ca obiectiv imediat limitarea chiaburimii, urmând să se treacă la politica de *“desființare completă a exploatării chiaburești la sate, mobilizând în această luptă întreaga țărănime muncitoare, când condițiile vor fi pregătite”*².

O altă justificare a acțiunii este oferită de un articol din ziarul Drum Nou intitulat *„Chiaburul, dușmanul țaranului român”*, în care se spunea: *„Cine să dea mult dacă n-o da chiaburul, care toată viața lui a jefuit? El trebuie să dea, el trebuie să suporte greul”*³. Cu alte cuvinte, colectivizarea este prezentată ca un act de dreptate făcut țaranului român. În fapt *„chiaburul”* era o pătură socială creată artificial de ideologia comunistă. Potrivit acestei ideologii, chiaburii îi *„exploatează”* pe ceilalți

1 *** Documente cu privire la politica agrară a Partidului Muncitoresc Român, București, 1965, p. 21

2 Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, București, 1953, p. 302.

3 Drum Nou, numărul 7, 2 aprilie 1949.

agricultori, iar între aceștia și celelalte clase sociale rurale există o permanentă „luptă de clasă”.

Ca urmare, prima acțiune din cadrul colectivizării a fost reprezentată de crearea listelor cu chiaburi. În august 1949 s-a întocmit prima dată lista de chiaburi în județul Târnava Mare care cuprindea circa 1000 de familii de chiaburi.⁴ Întocmirea s-a făcut de către Comitetele Provizorii comunale, iar mai târziu de Sfaturile Populare. Această activitate a fost ”îndrumată” de către organizația locală de partid. Cu alte cuvinte, membrii partidului hotărau cine va fi considerat chiabur și cine nu. Aceasta putere oferită membrilor de partid a determinat numeroase abuzuri.

Odată identificat, chiaburul era pus la plata ”cotelor”. Aceste cote, în fapt impozite aberante, nu reprezentau altceva decât instrumentele necesare ruinerii țăranilor, astfel încât structurile colectiviste să li se înfățișeze ca singura opțiune viabilă.

Localnicii din zona Sighișoara își amintesc că au început să plătească cote încă din 1948, iar la început impozitele erau oarecum acceptabile⁵.

Barbu Eugenia⁶ : *“Îmi aduc aminte că eram mică și îmi aduc aminte că trebuia să deie cote, da. Și dădeau și de multe ori rămâneam fără nici, nimica, bucate și așa”*.

Treptat țăranii se obișnuiesc cu acest sistem sau mai degrabă îl acceptă neavând ce să facă.

Barbu Eugenia : *“Plângeau și când s-o înscris și ticu o plâns și mama o noapte întreagă și vai pământul ei și vai vacile ei și vai animalele și așa”*

Interesantă e o comparație între cotele date de un chiabur și de un mijlocaș. Chiaburul Pușcaș Ioan din comuna Apold, dă următoarele: grâu 6.467 kg, seară 1.689 kg, orz 396 kg, ovăz 396 kg, porumb 620 kg, iar un țăran mijlocaș din aceeași comună, la o suprafață arabilă de 3,09 ha: 138 kg grâu, 143 kg porumb, 24 kg floarea soarelui, 2 kg fasole, 120 kg lucernă⁷.

Sanțiunile pentru nepredarea cotei nu au întârziat să apară și erau extrem de dure: Decretul Lege 183/1949 consideră aceste situații sabotaj economic și le pedepsește cu închisoare până la 15 ani muncă silnică.

În paralel cu aceste acțiuni de ”convingere” a populației este creată infrastructura colectivistă: GAC-urile și SMT-urile. Din acest punct de vedere, județul Târnava Mare,

4 ANDJ Mureș, fond Comitetul Popular, dosar 33/1949, f. 4-6. Numărul exact al chiaburilor este foarte greu de stabilit. Cauze: reformele administrative din 1950 și 1952, unele liste lipsesc; în listele existente unele date sunt corectate fără menționarea datei; discrepanțe între liste. Numărul aproximativ al chiaburilor poate fi apreciat la aproximativ 1000 persoane.

5 Homorozan Eugenia, născută în 1936, Sighișoara, etnia română

6 Barbu Eugenia, născută în 1929, Sighișoara, etnia română

7 ANDJ Mureș, Fond Comitetul raional, Dosar cu procese verbale, corespondență, inv. 213, fila 2.

are onoarea de a găzdui una dintre primele 5 gospodării agricole create la nivel național, anume G.A.C. intitulat ”Ogorul Roșu”, situat în comuna Laslea.⁸(24 iulie 1949)

Iată cum descrie ziarul Drum Nou, organul Comitetului județean al P.M.R. și al Comitetului județean Brașov, acest eveniment: „207 familii țărani săraci și mijlocași din comuna Laslea au hotărât să rupă pentru totdeauna cu trecutul de întuneric și mizerie și să pornească pe calea făgăduitoare și luminoasă a socialismului, unindu-se de bună voie în gospodăria agricolă colectivă „Ogorul Roșu”. Cererea a fost înaintată Partidului Muncitoresc Român, de către 86 familii din comună. Numărul celor înscrși a continuat să crească ajungând ca lucrările să se încheie cu 207 familii înscrise, număr cu care s-a și inaugurat gospodăria”⁹

Amintirile martorilor, spun însă o altă poveste: ” În anul 1949, partidul a adoptat hotărârea istorică de a se trece la transformarea socialistă a agriculturii. Drept urmare, la 24 Iulie 1949 a avut loc în Laslea cu mare TAM, TAM și în prezența unor șefi de la județ și chiar de la Organele Centrale de Partid și de Stat din București, înființarea Gospodăriei Agricole Colective OGORUL ROȘU. Autoritățile au ocupat câteva case luate de la sași pentru sediu și au început activitatea. Atunci au fost lămuriți și convinși numai o parte din lăsleni, deoarece nu au vrut toți.”¹⁰

Pentru alții în schimb participarea la festivitatea de deschidere a GAC-ului este un motiv de mândrie: ”în ziua când s-a înființat C.A.P-ul, eu împreună cu fiica președintelui de atunci care avea și ea 10 ani, iar eu 11, am avut onoarea de a duce drapele în rând cu oamenii mari, care mergeau la secerat. După ziua de lucru, s-a făcut petrecere mare în curtea C.A.P-ului și pe urmă în zilele următoare au început lucrările.”¹¹

Opoziția țăranilor față de colectivizare a determinat autoritățile să caute metode de convingere a acestora și anume, că munca în colectiv este superioară celei individuale. Ca urmare, din 1951, accentul cade pe întovărășiri. Ele erau o etapă de acomodare pentru țărani, pentru ca înființarea Gospodăriei Agricole Colective să nu fie un șoc. În cadrul acestora, sătenii își păstrau proprietatea asupra loturilor, animale de tracțiune și uneltele, dar terenurile agricole se lucrau în comun urmând ca recolta să fie împărțită între membrii.

În 1956 în regiunea Stalin (din care Sighișoara făcea parte din 1952) erau 530 de întovărășiri. Apariția lor s-a datorat presiunii autorităților locale „realizată în general, fără violență, prin vizite numeroase a reprezentanților comuniști.”

8 GAC-ul era unul dintre primele cinci G.A.C.-uri din România. Celelalte erau: Zorile, din Turnișor – Sibiu, Drumul Nou, din Zăbrani – Arad, Victoria Socialismului, din Rășcani – Vaslui și Tractorul Roșu, din Lunca de Jos – Cluj.

9 Drum Nou, nr. 3, 28 iulie 1949.

10 Iliescu Veronica, născută la 1923, Laslea, etnie română

11 Diac Elena, născută în 1935, Laslea, etnie română

Barbu Eugenia¹² : *“Îi amenințau că îi duce la pușcărie că ce știi io, că trăbă și că trăbă ....”*

Pe acest fond, al acceptării de localnici a muncii în comun se produce ”colectivizarea”, înțelesă de intervievați ca procesul de creare a CAP-urilor. Ea este reluată în zona Sighișoara, în 1960, comisia fiind compusă din Toma Niculae (țăran din Angofa, sărac și fără pământ), Dima Eimilian (originar din Întorsura-Buzăului, s-a stabilit în zonă ca soldat în trupele de transporturi-căi ferate) și Dariciuic Costică (și el un venetic). Fără a utiliza violența ei îi vizitează pe țărani prezentându-le situația:

Homorozan Eugenia¹³ : *“Ori serviciul ori pământul, pe două scaune nu poți sta”.*

În cazul altora, metodele folosite de autorități sunt mult mai subtile. Ele făceau apel la un subiect sensibil pentru orice om, anume, familia, mai precis viitorul copiilor. Simpla amenințare a eliminării copiilor din școală era suficientă pentru unii pentru a renunța la opoziție.

”Și eu și frații mei am fost în situație, de fapt părinții noștri s-au confruntat cu această problemă. Da...așa a fost și eu nu mi-am putut continua facultatea, nici eu nici frații mei. Ei au spus că părinții mei sunt chiaburi și trebuiau să plătească o sumă de bani, deoarece nu ne-au primit în cămin la Cluj, că trebuia să stăm la gazde și să plătim. Foarte greu era, și au venit acasă să-l lămurească pe tata, iar tata a spus să mergem înapoi la facultate. Dacă ne primea bine, dacă nu, o spus să venim acasă că avem pământ și avem unde lucra. El nu vroia să se înscrie în colectivă. Nu a spus toate astea pentru că era contra. Nu. Dar nu a vrut, pentru că tata o ținut foarte mult la pământu pe care l-a avut din moși-strămoși, care nu a fost primit cu japca, că a fost moștenit prin muncă.

Pe tata l-au dus la primărie și l-au închis câteva zile, până veneau copii de la Cluj să-l lămurească.

*În cele din urmă a trebuit sa se înscrie în colectivă și i-au luat tot ce a avut în curte, de la găini, cai, mânzi, iepe, oi, vaci și le-au dus acolo de au slăbit animalele era vai de el. Tot, tot i-au luat la tata.”*¹⁴

Poziția oficială a fost că, colectivizarea s-a făcut “de bunăvoie”, însă constrângerea a fost prezentă deoarece *“cel neînscris nu avea dreptul la nimic”*. În 1960 este creată Gospodăria agricolă Sighișoara. Tomulețiu Grigore¹⁵ : *“Înființarea ei s-a făcut pe bază de cerere, de bunăvoie și nesiliți de nimenea, cu un total de 710 membrii”*

Munca în cadrul colectivului se realiza în brigăzi, fiecare dintre ele conduse de un brigadier. Acesta era responsabilul cu realizarea normelor și atingerea planurilor

12 Barbu Eugenia, născută în 1929, Sighișoara, etnia română

13 Homorozan Eugenia, născută în 1936, Sighișoara, etnia română

14 Iliescu Veronica, născută la 1923, Laslea, etnie română

15 Tomulețiu Grigore, născut în 1931, Sighișoara, etnia română

stabilite de partid. Munca era stabilită prin așa numitele ”norme”, volum de muncă prestat obligatoriu de țăran pe pământurile colectivului.

În general o normă era de 8 ore muncă în GAC. ”Ca să faci o normă dinasta, trebuia să mergi la fermă, iar tovarășu de acolo îți zicea ce trebuie să faci: să întorci grâul în hambare, să muți saci cu porumb dintr-un hambar în altu, să mergi la adunat de sfeclă, și altele.”¹⁶. ”Dimineața trebuia să te duci la lucru, lucrai toți la un loc; de exemplu la sapă, săpai toți zece insi... câți erau... cinci sau câți erau... Și seara veneau brigadierii... așa se numea... brigaderu... care măsură și împărțea pe fiecare persoană cât o săpat... și aia era ziua în care de lucru. Aveai o normă bineînțeles cât trebuia să faci norma pe care te-o puneă ei.”¹⁷Pentru fiecare normă țăranul era plătit, însă suma era ridicolă, 1 leu pe normă.

”Banii se primeau o dată pe an, sau maxim de 2 ori. În vremea aia o pâine costa 4 lei, deci lucrai vreo 3 zile pentru o pâine.”

În cadrul colectivului, țăranul român nu era rupt în totalitate de vechiul sistem de proprietate, astfel fiecare colectivist primea din partea statului un lot de pământ de 15-25 arii pe care îl lucra în folos propriu.

Pe lângă toate acestea, CAP-ul oferea spre sfârșitul toamnei, fiecărui țăran colectivist, în funcție de normele prestate, o anumită cantitate de produse. ”Aveau normele, și după norme le dădeau bucatele. Se dădeau alimente, deci nu se dădea bani. Adică alimente.. Cucuruz și grâu ..”¹⁸

Nimeni nu se plângea de viața la colectiv, aceasta și deoarece furtul chiar dacă era considerat infracțiune, era tolerat. La sfârșitul fiecărei zi de muncă, țăranul venea acasă cu ranița sau găleata plină de cartofi sau de porumb, după cum lucra. ”Umpleam plasa cu cartofi, peste ei puneam un laibăr (pulover) și așa veneam acasă de umpleam până în iarnă pivnița până la tavan de cartofi.” Altă mărturie este mult mai amuzantă: ”Într-o zi îl întreb: „Ce faci mă?” „Fur, zice el. Știi cum?!? Nevastă-mea ia nădragii ăia mari, ia cucuruzul, îl desface și pune 4-5 kg pe ea și se duce acasă. Vine înapoi și ia din nou, apoi iar se mai duce acasă. Și-așa furăm.” La intrarea în iarnă, pivnița acestuia era plină de produse, care altfel nu ar fi putut fi obținute doar de pe delniță. Cu aceste produse se întreținea nu doar familia acestuia, ci și copiii acestuia stabiliți la oraș. De multe ori, părinții aflați la sat, muncitori în CAP, țineau mai multe animale, în special porci, iar cu ocazia Crăciunului ei erau sacrificați și fiecare copil aflat la oraș avea pentru masa de Crăciun, produse specifice.

16 *Ibidem*.

17 Chiriță Ioan, Sighișoara, etnie română

18 *Ibidem*

În aceste condiții, părerile vizavi de colectivizare sunt contradictorii mergând de la apreciere deschisă până la o negare indiscutabilă a procedeelelor și valorilor impuse de aceasta. Această negare nu reprezintă poziția țăranului din anii colectivului, ci este un sentiment, o atitudine care s-a format de-a lungul timpului, până în zilele noastre și probabil a fost influențată de retorica anticomunistă a regimurilor actuale. Într-o altă ordine de idei, sentimentul general este unul de apreciere, rezultatul probabil al destructurării societății țărănești și impunerea în timpul regimului comunist a statului cu un rol paternalist.

ASPECTS OF THE COLLECTIVIZATION IN SIGHISOARA

Summary

This article, is based entirely on archive material, found in the General Department of State Archives, the Mures county subsidiary and interviews. It shows some aspects of the process of collectivization in Sighisoara area, highlighting the impact that this process had on the common man.

Bibliografie:

- Documente cu privire la politica agrară a Partidului Muncitoresc Român, București, 1965.
- Ghe. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvântări, București, 1953.

Documente de arhivă:

- ANDJ Mureș, fond Comitetul Popular, dosar 33/1949..
- ANDJ Mureș, Fond Comitetul raional, Dosar cu procese verbale, corespondență, inv. 213.

Periodice:

- Drum Nou, nr. 3, 28 iunie 1949, nr 7, 2 aprilie 1949

Interviuri:

- Homorozan Eugenia, născută în 1936, Sighișoara, etnia română
- Barbu Eugenia, născută în 1929, Sighișoara, etnia română
- Iliescu Veronica, născută la 1923, Laslea, etnie română
- Diac Elena, născută în 1935, Laslea, etnie română
- Tomulețiu Grigore, născut în 1931, Sighișoara, etnia română